

DOI: 10.32347/2786-7269.2024.10.742-752

УДК: 005 1:1

к. філос. н., доцент **Таран Г.П.**,
annapavlovna8@ukr.net, ORCID: 0000-0003-3311-0321,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ФІЛОСОФІЯ УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРАВОВОЇ ОСВІТИ

Управління як складний механізм функціонування, змін та єдності соціальних сил потребує від суб'єкта управління володіння основами теорії управління, знання ним умов існування, властивостей, тенденцій, характеру руху керованого ним об'єкта і набуває характеру такої діяльності, яка теоретично має випереджати суспільно-історичну практику, відповідати законам об'єктивного світу, з урахуванням того, що соціальні програми та ідеали, що створюються людьми, можуть приводити не лише до позитивних, але і до негативних наслідків, якщо вони суперечать об'єктивним законам природи і суспільства, потребам та інтересам людей.

Філософія управління як тип інтелектуальної діяльності зародилася в Греції в кінці VII в. до н.е. та лишається актуальною до нині.

Тому такі філософсько-соціологічні поняття як «управління», «організація», «влада» і інші є універсальними, які в кожен історичну епоху, в тому або іншому державному устрою суспільства, з одного боку, зберігають в собі класичні межі і ознаки, а з іншого, наповнюються і збагачуються новим змістом, що відображає особливості тієї або іншої історичної епохи. Багатоміліардна історія філософії і соціології - наочне підтвердження динаміки розвитку цих корінних суспільних явищ.

Ключові слова: філософія управління; управлінська діяльність; управлінські відносини; сталий розвиток суспільства; наукове управління суспільними процесами; справедливість; гідність; права людини.

Постановка проблеми. Філософія управління – розділ філософії, який пов'язаний з осмисленням і інтерпретацією управлінських процесів та управлінського пізнання. Вона досліджує сутність та значення феномену управління.

Теоретичні основи філософії управління направляють дослідника до того, щоб виявити необхідні риси, ознаки, які, з однієї сторони, виражають універсальні зв'язки речей і явищ формування управлінської парадигми, а, з іншої, дозволяють сформулювати суб'єкт-суб'єктне управління, в центрі якого людина та її інтереси.

Загальний філософський підхід до управління характеризується розглядом цього процесу як складової соціокультурного життя суспільства, що дозволяє людині існувати у сучасному нестабільному соціумі, і в цьому аспекті становить певну парадигму виживання. Філософія управління, що узагальнює основні методологічні підходи до процесу управління, в межах певної філософської парадигми знання набуває цілісності та взаємообумовленості його структурних компонентів до вирішення свого проблемного поля. Філософія управління осмислює ті принципи і ідеали, які закладені в основу діяльності організації. Філософія, інтегруючи фундаментальні форми діяльно-практичного, пізнавального і ціннісного відношення людини до світу, може сприяти формуванню нових смисложиттєвих орієнтирів людства, які полегшать подолання конфронтаційності і споживчого відношення до природи.

Крім того, філософія управління містить світоглядні та теоретико-пізнавальні засади осягнення управлінської діяльності. Філософія виконує роль обґрунтування теоретичних конструкцій і моделей управління, робить ширшим його когнітивні ресурси й пізнавальний горизонт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних дослідників філософії управління, у першу чергу слід відзначити доробок Кремінь В.Г., що розкрив широкий спектр проблематики філософсько управлінських досліджень від суто філософських до загально культурних та соціополітичних тем. Загалом слід відзначити посилення зацікавленості творчим доробком мислителів управлінців в інтелектуальному дискурсі України. Водночас у світі в цілому, ця тематика зберігає незмінну актуальність впродовж десятків років. Зокрема, найбільш цікавими в контексті нашої розвідки, є дослідження О.Б. Гаєвської, С.О. Заветного, В.В. Ільїна, М.В. Ситницького, О.І. Жилінської та ін.

Актуальність: В сучасному глобальному світі загострюються міжцивілізаційні та міждержавні протистояння в тому числі і військові. Філософія управління стала домінуючим суб'єктом глобальних та локальних протистоянь, а традиційна філософія по своїй суті політична та військова філософія все більше стає актуальним предметом наукових досліджень.

Новизна. Досліджено вертикальний та горизонтальний простір управлінських рішень та їх філософський концепт. Показано економічні та політичні детермінанти історії філософії управління.

Мета. Метою даного дослідження є з'ясування специфіки філософії управління у екскурсі правової освіти у технічному вузі.

Методи обговорення. Для успішної реалізації даного дослідження необхідним є дотримання принципу поліісторичності та міждисциплінарного

підходу. Використано загальнонаукові методи синтезу, аналізу та порівняння, а також культурно-історичний та аксіоматичний методи.

Основна частина:

Філософсько-соціологічне значення управління стає ясным тільки тоді, коли ми чітко визначимо зміст понять «суб'єкт управління», «об'єкт управління», «організація» і встановимо діалектичний взаємозв'язок між ними; цей причинно-наслідковий зв'язок S-O і є по суті управління.

Спільна діяльність людей припускає контакти між ними і обмін необхідною інформацією. Тільки на цій основі люди, з'єднані в організацію, можуть досягати своєї мети.

Будь-яка організація, у тому числі і на рівні малої групи, обов'язково має відповідну систему комунікацій (зв'язків), яка забезпечує обмін інформацією між її членами. Для здійснення будь-якої комунікації необхідні як мінімум дві люди - відправник інформації (комунікатор) і її одержувач (комунікант, або реципієнт).

Відзначимо, що вся діяльність по управлінню будь-яким трудовим колективом є не що інше, як постійні комунікаційні акти, учасниками яких є його члени. Для того, щоб між двома суб'єктами існував управлінський зв'язок і відповідно здійснювалася управлінська взаємодія, необхідно, щоб між цими суб'єктами існували відносини управління.

Вони є основою можливості здійснення управління, оскільки саме вони задають можливість виробляти управлінські команди і готовність ці команди виконувати. Відносини управління не є початковими відносинами, а базуються на більш глибоких відносинах, таких як економічні або морально-етичні відносини. Взаємодія суб'єкта і об'єкту управління здійснюється за допомогою вертикальних комунікацій (низхідних і висхідних), які ми і розглядатимемо далі. Суб'єкт і об'єкт управління – широкі універсальні поняття, що охоплюють собою як живу (органічну) природу, так і людину, суспільство. Проте, і справжньому дослідженні нас цікавитимуть соціальні суб'єкти і об'єкти, соціальне управління – це, по-перше. По-друге, саме їх духовно-культурна компонента як управляючого суб'єкта, так і керованого об'єкту, її функції і роль в суспільному розвитку.

З появою держави і встановлених нею норм і правил поведінки люди почали розмірковувати про ці соціальні феномени, їхню сутність і роль у суспільному житті. Попервах ці роздуми, погляди на державу та управління суспільством, а також вимоги щодо правил поведінки людей являли собою елементи міфологічного світогляду. Згідно з міфологічними уявленнями наших предків, порядок, установлений на землі, розглядався ними як складова всесвітнього порядку, започаткованого Творцем. З огляду на це формувались

уявлення людини про взаємини з іншими людьми, права та обов'язки, державний устрій. Систему управління. Такий підхід до розуміння сутності управління, порядку, справедливості був характерним для більшості народів, про що свідчать перші літературні пам'ятки країн Стародавнього світу. Проте схожість підходів різних народів у визначенні першоджерела земних порядків мало місце тільки на початковій стадії виникнення цих поглядів. З часом, розвиваючись, погляди на управління, порядок, справедливість почали різнитися, набувати свого напрямку й забарвлення.

Різні версії міфів дають можливість прослідкувати різноманітність форм впорядкування суспільних відносин.

Спираючись на принцип загального в управлінському в процесі, учень Сократа Платон (427-347 рр. до н.е.) вперше в історії філософії зробив спробу здійснити класифікацію форм державного управління. Управління, вважав він, є прерогативою людей освічених, які оволоділи висотами наукового пізнання, знають причини поведінки людей в господарчому і політичному житті полісу, на основі знань вміють передбачити майбутнє. Демос неосвічений, не здатний оцінити ні себе, ні своїх близьких, не мають необхідних знань. Це не дозволяє їм зробити погляд в майбутнє. Представники демосу — оратори-демагоги витісняють з управлінських структур афінську аристократію, яка не вміє, а іноді принципово не хоче маніпулювати неосвіченою, податливою на емоції і нерозсудливою юрбою.

Суспільство в державі, згідно Платону, повинно бути поділене на 3 стани: філософів, воїнів, ремісників і землеробів. Найкраще управляти державою можуть філософи. Саме вони володіють всіма знаннями, політ їх думки відповідає широті і багатоманітності в управлінському процесі. Життя свідчить, писав Платон, що кожна людина найкраще заангажована в певному виді діяльності. І вона повинна робити свою справу, а не братись за всі роботи. Землероб, говорив він, не буде братись за виготовлення плуга, для цього є коваль, який це зробить значно краще. Це ж саме стосується і будівничого, і шевця, і ткача тощо. Але вміння майстерно зробити плуг, мотику, лопату, збудувати будинок і т. д., писав Платон, ще не означає, що людина зможе з таким же самим успіхом управляти суспільними процесами. Майстерність ремісника — це майстерність людини фізичної праці, тоді як управління державою, суспільними процесами вимагає активної діяльності розуму, напруги всіх духовних зусиль. Платон рішуче стверджував, що хоч ремісники і землероби є вільними людьми, але вони є суб'єктами фізичної праці і тому не можуть управляти ніякими структурами в суспільстві і державі.

Воїни, в ідеальній державі Платона, повинні бути звільнені від всяких інших обов'язків, окрім захисту держави. В працях мислителя воїни — це

загартовані, добре навчені військової справи люди, які виховані в умовах строгої дисципліни. Жити вони повинні громадою, спільно харчуватись і мати спільних дружин. Землероби і ремісники, згідно з Платоном, повинні сумлінно працювати в сфері матеріального виробництва.[1]

Станам у державі, вважав Платон, відповідають ті ж самі чесноти, що і частинам душі: чеснотою правителів є мудрість, воїнів — мужність, ремісників — панування над собою. Коли кожен з станів сумлінно виконує свої обов'язки, дотримується принципу одноманітності, в державі панує гармонія, вона розквітає, всі члени суспільства щасливі і спокійні.

Розробляючи вчення про ідеальну державу, грецький мислитель зазначав, що такою може бути та держава, де при владі **аристократія**.

Це мудрі, добрі, шляхетні керівники. Менш ідеальною формою правління є **тімократія** (або тимархія), де керівництво державою здійснюють герої. Це люди честі, відваги і сили. Для них багатство є предметом зневаги. Нижчою формою управління державою стосовно тімократіїє **олігархія**. Це влада багатих людей. Вона не є тривкою, тому що "багаті спочатку придумують собі витрати, порушують закони, яким не підкоряються ні вони, ні їх дружини...". В державі, де керує олігархія, все пристосовується до влади грошей. Розбещені менталітетом олігархії, громадяни такого суспільства "чим вище ставлять гроші, тим нижче — чесноти". Ще гіршою формою державного управління, вважав Платон, є **демократія**. Це така форма, де панує безмежна свобода і відсутня шана до старших за віком і посадою. А найгіршою формою управління є **тиранія**. Тиран спирається, як правило, на рабів і "найгірших людей". Він "...в перші дні і години свого правління усміхається і обнімає всіх, з ким зустрічається, не називає себе тираном, обіцяє багато взагалі і конкретно, звільняє від боргів, народові і близьким до себе роздає землі і вдає з себе милостивого і лагідного до всіх..." Тиран, зазначає Платон, постійно потребує поклоніння, він підозрілий і мстивий. Всюди він вбачає змову, ворогів. "Тому тиран, — писав Платон, — якщо хоче втримати владу, повинен наполегливо знищувати всіх тих, аж поки в нього не залишиться ні ворогів, ні друзів..."

В своїх філософсько-політичних роботах Макіавеллі багато місця відводить управлінню суспільства. Згідно його поглядам, керівництво людьми повинно виключати сентиментальність. Щиро вболіваючи за людей, ратуючи за їх звільнення від духовних кайданів середньовіччя, Макіавеллі разом з тим стверджував, що не може людина бути моральною, коли аморальною є епоха. Моральність в таких умовах приводить індивіда до невдач і глибоких розчарувань. Люди по своїй природі злі, але необхідність спільних дій сприяє тому, що вони змушені творити добрі справи. І тому не завжди добре ставлення

до людини ушляхетнює її природу. Керівник повинен знати сутність людської природи, в якій більше злого, ніж доброго.

Люди, писав в праці "Князь" Макіавеллі, жадібні, жорстокі, "і швидше переживуть смерть батька, ніж втрату спадщини по ньому". Необхідно влаштувати випробування: голод вчить людей працьовитості, а закони — добрим вчинкам. Навіть добре навчений управлінець і кмітливий підприємець втратить все, коли в своїй діяльності не буде враховувати особливості людської природи. Таке реальне життя епохи, але коли брати масштаби суспільства, людства в цілому, зазначав Макіавеллі, то лише добро є позитивним рушієм суспільних процесів. Воно, а не зло, сприяє творчому поступу.[2]

Аналізуючи діяльність людини, Макіавеллі приходять до висновку, що в ній закладені дві частини. Одна частина — це її доля, фортуна, а інша — здатність до самоорганізації, активності, енергійності, підприємництва. Коли людина цілком покладається на фортуна, вона ніколи не досягне значних успіхів. Фортуна — це потенційний успіх, який слід розвивати, реалізовувати активною діяльністю. Життя сприяє сміливим, настійливим, впевненим в собі.

Макіавеллі вважав, що політична діяльність людини не може бути моральною. В філософсько-етичній літературі такі погляди отримали назву макіавеллізм, тобто безпринципові, облудні дії, спрямовані на отримання успіху всякою ціною. Довгий час Макіавеллі розглядали як речника аморальних вчинків в політиці, що є далеко від правди. Цей видатний мислитель і політик епохи Відродження в своїх політичних виступах і працях сміливо називав речі своїми іменами: злочин — злочином, насильство — насильством, зраду — зрадою. Коли він говорив про аморальний характер політики, то мав на увазі ту політику, яка творилась в Італії. З болем мислитель спостерігав, як нащадки гордих римлян топчуть свою гідність, дозволяють поводитись з собою як з худобою, перетворились на боягузливих, безхребетних істот.

Безжалісно критикуючи "природу" людини, мислитель у першу чергу розвінчував облудність, дріб'язковість, лакейство, соціальну сплячку тогочасного суспільства, в якому жив і творив. Філософією справжньої людини, вважав Макіавеллі, повинна бути впевненість в собі, ініціатива, ризик, підприємництво, тобто активна, але легітимна, діяльність.

Поряд з мислителями типу Макіавеллі, епоха Відродження висунула цілу плеяду філософів, які, критикуючи, наскільки це було можливо, систему управління тогочасного суспільства, презентують його у "виправленому" вигляді. До таких належав правознавець і один з найближчих радників англійського короля Генріха VIII Томас Мор (1478-1535).

Підтримуючи універсалізм католицизму, він викликав незадоволення короля, був засуджений до страти на ешафоті. До сих пір католицька церква шанує його як людину, яка прийняла мученицьку смерть за віру.

В 1516 р. з'явилась і набула широкої популярності серед освіченої частини населення Англії книга Мора "Золота книга, наскільки ж кумедна про найкращий успіх держави і про новий острів Утопію". Книга більш відома під назвою "Утопія". Її текст побудований в формі діалогу, в якому приймають участь Петро Егідей, приятель Мора, а також Рафаїл Гітлогей, португалець за походженням, який, будучи в експедиції Амеріго Веспуччі проник на один з островів, який називався Утопія, і там провів 5 років життя. [3]

На острові Утопія немає приватної власності. Жителі щасливі і живуть в гармонії з природою та між собою. Устрій Утопії — демократичний. Кожні 30 сімей щорічно вибирають своїх управлінців, а ті зі свого середовища ще кількох — вищих за рангом. Очолює державу Утопію князь, якого вибирають серед чотирьох висунутих народом кандидатів на зборах управлінців вищого і нижчого рангів. Князь вибирається і керує державою до смерті, але якщо він проявить схильність до тиранії, то негайно буде усунутий від влади на зборах тих же управлінців.

"Утопія" Т.Мора з'явилась під впливом ідеальної держави Платона, хоч зміст її мав суттєві відмінності.

Головний твір Т. Кампанелли — «Місто Сонця» — повністю присвячений моделюванню майбутнього суспільства. У цьому творі філософ обстоює ідеї політичної та економічної рівності, піддає критиці експлуатацію людини людиною, розробляє проект організації суспільства без насильства та соціальної нерівності. «Крайні злидні, — писав Т. Кампанелла, — роблять людей негідниками, хитрими, лукавими, злодіями, підступними, брехунами, лжесвідками тощо, а багатство — пихатими, гордовитими, зрадниками, неуками, що міркують про те, чого вони не знають, обманщиками, хвастунами, черствими, кривдниками тощо».

У «Місті Сонця», про яке розповідає настоятелю готелю мореплавець, що повернувся з далекого походу, немає приватної власності; немає «негідників і нероб»; всі працюють; всі всебічно розвинуті — як фізично, так і духовно; в місті панує розподільна рівність; кожен отримує за потребами. У цьому місті немає сім'ї; жінки і чоловіки однаковою мірою здійснюють військову службу; народ обирає державників. Вирішальна роль в організації життя «солярійців» належить науці і вченим, тісно пов'язаним з релігією і священнослужителями. У результаті цього зв'язку створюється магічний культ знань, завдання якого — проникнення у таїнство Всесвіту, удосконалення людини і суспільства.[4]

Вважаючи, що причина народного нещастя - це невігластво, Кампанелла велику увагу приділив народній освіті і вихованню. З моменту народження діти починають навчатися і виховуватися в суспільстві. Вони вивчають абетку, за картинами знайомляться з історією і мовами. З семи років вони вивчають природничі науки та інші предмети, разом з цим їх вчать ремеслам і сільському господарству. Діти, виховані таким чином, подібні за здібностями і характером, чому в державі велике згоду, «підтримуване незмінною взаємною любов'ю і допомогою один одному».

Здійснення своєї програми Кампанелла, покладав на Європейських государів, іспанського, потім французького короля і Римського папу, прагнучи досягти, духовної єдності людства в рамках реформованого відповідно до його ідеалів католицизму.

У своєму “донауковому” становленні державне управління розглядалося як включене в ціннісну ієрархію буття на підставі безпосередньої тотожності соціальної онтології й аксіологічної проблематики, про що свідчать античні класифікації правильних і неправильних форм державного управління, теологічна апологія державної влади в добу Середньовіччя, єдність в опозиції “держава - громадянське суспільство” Нового часу.

Державне буття споконвічно наділялося ціннісним виміром. У процесі історичного розвитку проблему суспільних цінностей істотно загострило руйнування суворої єдності соціальної онтології й аксіології. Якщо донаукові форми теорії державного управління можна було розглядати як вбудовані в єдину логіку розуміння, то криза класичного ідеалу раціональності в теоретичній сфері й складна диференціація практики державного управління в різних країнах приводять до того, що наприкінці XIX - початку XX ст. колись єдиний вектор розвитку європейської теорії державного управління набуває форми багатовекторної спрямованості, яка відображає національні особливості.

Висновки.

Філософія управління є важливою складовою правової освіти, оскільки вона формує основи розуміння принципів, цінностей та методів організації суспільного життя, що лежать в основі правових систем. Вона допомагає усвідомити, як права, свободи та обов'язки людини можуть бути збалансовані в рамках управлінських процесів.

Основні аспекти філософії управління в правовій освіті:

1. Поняття справедливості та законності. Філософія управління дозволяє аналізувати природу справедливості, законності та їх роль у створенні ефективних правових систем. Студенти правничих спеціальностей вчаться оцінювати управлінські рішення з точки зору етичних принципів.

2. Роль права в управлінні. Управлінські процеси завжди взаємопов'язані з правом. Філософія управління допомагає зрозуміти, як юридичні норми формують структуру та межі влади, а також регулюють суспільні відносини.

3. Цінності демократичного управління. У демократичних системах управління ґрунтується на повазі до прав людини, верховенстві права, прозорості та підзвітності влади. Ці цінності досліджуються в межах філософії управління як частини правової освіти.

4. Етичні аспекти управління. Філософія управління розглядає питання відповідальності та етики в управлінні, що є критично важливими для майбутніх правників, особливо в сфері публічної адміністрації чи правосуддя.

5. Аналітичні навички. Студенти правничих дисциплін завдяки філософському підходу розвивають здатність аналізувати складні управлінські проблеми, прогнозувати наслідки рішень і шукати шляхи їх оптимізації.

Практичне значення для правників:

- Формування критичного мислення. Правники повинні оцінювати управлінські рішення не лише з точки зору закону, а й враховувати моральні, соціальні та економічні аспекти.

- Розуміння функціонування правової держави. Філософія управління вчить бачити право як динамічний інструмент управління, що забезпечує розвиток суспільства.

- Підготовка до лідерства. У майбутній професійній діяльності правники можуть виступати в ролі управлінців, і знання філософських основ управління сприяє успішному виконанню цієї ролі.

Таким чином, інтеграція філософії управління в правову освіту сприяє всебічному розвитку майбутніх правників, формує їхню здатність до етичного та ефективного управління в межах правових систем.

Література:

1. Платон. Держава / пер. з дав.-гр. Д. Коваль. - К.: Основи, 2000. 355 с. ISBN 966-500-022-5.
2. М.С. Дорошко. Макіавеллі Нікколо // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./ Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. - К.: Знання України, 2004 - Т.2. - 812 с.
3. М. Кармазіна. Мор Томас // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. - К.: Парламентське видавництво, 2011. - С. 465
4. Ю. Останець. Кампанелла Джовані Доменіко // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — С. 310.
5. Дарендорф Р.У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІст./ Р. Дарендорф / Пер. з нім. А. Орган - К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2006. - 109 с.
6. Діденко Н.Г. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики: Монографія / Н.Г. Діденко. – Донецьк: Видавниче підприємство «Східний

видавничий дом», 2007. – 404 с.

7. Товажнянський Л.Л., Романовський О.Г., Бабаїв В.М., Пономарьов О.С. Формування гуманітарно-технічної еліти як одна з передумов відродження України // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2001, № 4. – С. 3-13.

8. Гаєвська О.Б., Гаєвський Б.А. Організаційний потенціал України в системі наукового управління суспільством: монографія / О.Б. Гаєвська, Б.А. Гаєвський. — Київ: КНЕУ, 2018. 255 с.

9. Фареник С.А. Управління соціальними процесами: побудова та реалізація соціальних моделей. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – 368 с.

10. Шаян Л.П. Нариси про українське управління. - К.: ТОВ «Група компаній «Динаміка», 2009. - 144 с.

11. Щокін Г. Закони соціального розвитку і управління / Георгій Щокін ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. К.: МАУП, 2006. 189 с.

12. Johannessen J-A. Knowledge Management Philosophy: Communication as a Strategic Asset in Knowledge Management. Edinburg: Emerald Publishing Limited, 2020. 160 pp.

PhD, Docent **Ganna Taran**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

MANAGEMENT PHILOSOPHY AS A COMPONENT OF LEGAL EDUCATION

Management as a complex mechanism of functioning, changes and unity of social forces requires the subject of management to possess the basics of management theory, knowledge of the conditions of existence, properties, trends, and nature of the movement of the object managed by him, and acquires the character of such activity, which theoretically should be ahead of socio-historical practice, comply with the laws of the objective world, taking into account the fact that social programs and ideals created by people can lead not only to positive, but also to negative consequences if they contradict the objective laws of nature and society, the needs and interests of people.

The philosophy of management as a type of intellectual activity originated in Greece at the end of the 7th century BC and remains relevant to this day.

Therefore, such philosophical and sociological concepts as "management", "organization", "power" and others are universal, which in each historical era, in one or another state system of society, on the one hand, retain classical boundaries and features, and on the other, are filled and enriched with new content that reflects the peculiarities of one or another historical era. The centuries-old history of philosophy and sociology is a clear confirmation of the dynamics of the development of these fundamental social phenomena.

Keywords: philosophy of management; management activities; management relations; sustainable development of society; scientific management of social processes; justice; dignity; human rights.

REFERENCES

1. Platon. Derzhava / per. z dav.-hr. D. Koval. — K. : Osnovy, 2000. — 355 s. — ISBN 966-500-022-5. {in Ukrainian}
2. M.S. Doroshko. Makiavelli Nikkolo // Ukrainska dyplomatychna entsyklopediia: U 2-kh t./ Redko l.: L.V. Huberskyi (holova) ta in. — K.: Znannia Ukrainy, 2004 — T.2 — 812 s. {in Ukrainian}
3. M. Karmazina. Mor Tomas // Politychna entsyklopediia. Redkol.: Yu. Levenets (holova), Yu. Shapoval (zast. holovy) ta in. — K.:Parlamentske vydavnytstvo, 2011. — s.465 {in Ukrainian}
4. Iu. Ostanets. Kampanella Dzhovani Domeniko // Politychna entsyklopediia. Redkol.: Yu. Levenets (holova), Yu. Shapoval (zast. holovy) ta in. - K.: Parlamentske vydavnytstvo, 2011. - S. 310. {in Ukrainian}
5. Darendorf R. U poshukakh novoho ustroiu: Lektsii na temu polityky svobody u KhKhIst./ R. Darendorf / Per. z nim. A.Orhan - K.: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2006. - 109 s. {in Ukrainian}
6. Didenko N.H. Derzhavne upravlinnia i sotsialne partnerstvo: aktualni problemy teorii i praktyky: Monohrafiia / N.H. Didenko. – Donetsk: Vydavnyche pidpriemstvo «Skhidnyi vydavnychiy dom», 2007. – 404 s. {in Ukrainian}
7. Tovazhnianskyi L.L., Romanovskiy O.H., Babaiv V.M., Ponomarov O.S. Formuvannia humanitarno-tekhnichnoi elity yak odna z peredumov vidrozhennia Ukrainy // Teoriia i praktyka uravlinnia sotsialnymy systemamy. – 2001, № 4. – S. 3-13. {in Ukrainian}
8. Haievska O.B., Haievskiy B.A. Orhanizatsiinyi potentsial Ukrainy v systemi naukovoho upravlinnia suspilstvom : monohrafiia / O.B. Haievska, B.A. Haievskiy. - Kyiv: KNEU, 2018. 255 s. {in Ukrainian}
9. Farenyk S.A. Upravlinnia sotsialnymy protsesamy: pobudova ta realizatsiia sotsialnykh modelei. – K.: Vyd-vo UADU, 2003. – 368 s. {in Ukrainian}
10. Shaian L.P. Narysy pro ukrainske upravlinnia. - K.: TOV «Hrupa kompanii «Dynamika», 2009. - 144 s. {in Ukrainian}
11. Shchokin H. Zakony sotsialnoho rozvytku i upravlinnia / Heorhii Shchokin; Mizhrehion. akad. upr. personalom. K.: MAUP, 2006. 189 s. {in Ukrainian}
12. Johannessen J-A. Knowledge Management Philosophy: Communication as a Strategic Asset in Knowledge Management. Edinburg: Emerald Publishing Limited, 2020. 160 pp. {in English}